

ДОКЛАД

с обобщени данни от проведени
психологическо изследване на ученици и
индивидуални интервюта с ученици и родители
в 18-те основни училища в Община Добричка

Дейностите са в рамките на проект
„Шанс за кариерно развитие на деца, застрашени от отпадане от
училищната образователна система”

Добрич 2010 г.

Този документ е създаден в рамките на проект „Шанс за кариерно развитие на деца, застрашени от отпадане от училищната образователна система” BG051PO001- 4.2.03-0991, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Добричка и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договарящия орган.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
2. ЗАДАНИЕ И ПЕРИОД НА ИЗПЪЛНЕНИЕ.....	5
3. МЕТОДОЛОГИЯ	5
3.1. Цели изследването.....	5
3.2. Методология	6
3.3. Инструментариум	10
4. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ	11
4.1. Психологическо изследване с ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училищната образователна система	11
4.2. Провеждане на индивидуални интервюта с ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училищната образователна система и техните родители	12
5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	22
6. ПРИЛОЖЕНИЯ.....	26

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият доклад съдържа обобщени данни от психологическо изследване с ученици и индивидуални интервюта с ученици и родители в 18 основни училища, намиращи се на територията на Община Добричка. Дейностите са в рамките на проект „Шанс за кариерно развитие на деца, застрашени от отпадане от училищната образователна система”

Неоспорим факт е, че през последните години проблемът с отпадането от училище и идентифицирането на отпадналите ученици придобива все по-сериозни размери. Когато се говори за равен достъп до образование и правото на всяко дете да получава качествени услуги, свързани с образователна информация, професионално обучение и професионално ориентиране, фокусът е към една група от обществото, чиито параметри все още не са ясно определени. Наблюдава се феноменът “скрита картина” по отношение на истинското състояние, свързано с преждевременното напускане на училище.

Оказва се, че обществото със своите институции като че ли престава да се интересува от съдбата на отпадналите от образователната система. А е безспорно, че след като е пропуснат този толкова важен и съществен етап от живота на човек, това неминуемо води до неговата асоциалност, липса за възможност на по-нататъшна житейска и професионална реализация, създава предпоставки за противообществено и девиантно (отклоняващо се от обществените норми) поведение. Особено застрашени в това отношение са учениците, които живеят в малки населени места – повече или по-малко отдалечени от областните центрове. Такъв е случаят и в Община Добричка, която е съставена от голям брой населени места (68 села), разположени на относително голяма територия (1298 кв. км.). Естествена е необходимостта за учениците от 5–ти до 8-ми клас, които живеят в общината, да се положат допълнителни усилия във връзка с тяхната бъдеща професионална и житейска реализация. Тази необходимост се допълва и от факта, че в училищата на Общината няма назначени педагогически съветници, в чиито професионални

задължения се включва и професионалното ориентиране на учениците. Очевидно е, че тази изключително важна за бъдещото реализиране на младите хора дейност, трябва да бъде изпълнявана от някого. В случая това са учителите, които работят в съответните училища. Те от своя страна трябва да имат съответната допълнителна подготовка по кариерно консултиране, да разполагат с време, средства и инструментариум, за да могат да планират и реализират дейности свързани с професионалното ориентиране и консултиране на учениците.

Не бива да се пропуска и факта, че професионалното (кариерното) ориентиране не е еднократен акт, а поредица от дейности, които продължават с различна интензивност през целия професионален живот на човека. В този смисъл проектът е насочен към изграждане на основата на една устойчива система за професионално ориентиране в основните училища на общината, като първа, но много важна стъпка в бъдещия професионален живот на младите хора. Безспорно е, че правилното и навременно професионално ориентиране, съобразено с възможностите и желанията на децата и младежите, допринася до голяма степен за осмисляне на тяхното място в обществото и бъдещата им лична и професионална реализация.

Основните цели на проекта са:

- организиране на извънкласни форми за професионално ориентиране на ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училище;
- изграждане на организационен и професионален капацитет за предоставяне на услуги за кариерно развитие на децата, застрашени от отпадане от училище в училищата на общината;
- проучване ограничаващите условия и застрашаващите фактори, които водят до отпадане на децата от училище;
- изграждане на институционална мрежа за предоставяне на социално-психологически и образователни услуги за деца и млади хора, застрашени от отпадане от училище.

Специфичната цел е апробиране на модел за организиране на извънкласни форми за професионално ориентиране, с цел подобряване на

перспективите за житейска и трудова реализация на ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училищната образователна система.

2. ЗАДАНИЕ И ПЕРИОД НА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Проектът включва следните дейности, резултатите от които са обект на настоящия доклад:

- провеждане на психологическо изследване с ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училищната образователна система;
- провеждане на индивидуални интервюта с ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училищната образователна система;
- провеждане на индивидуални интервюта с родители на учениците – бенефициенти по проекта.

Изследването се проведе в периода януари – февруари 2010 г.

3. МЕТОДОЛОГИЯ

3.1. Цели изследването

Да се проучат интересите на учениците по отношение на харесваните от тях учебни предмети и въз основа на това да се определят професионалните области, които биха избрали за свое бъдещо кариерно развитие.

Да се определят индивидуалните и базисни възможности на учениците за развитие в дадена професионална област.

Да се проучат нагласите на учениците за продължаване на образованието си и избор на професионална област

Да се изработят индивидуални профили на учениците, включващи: Ниво на кратковременна памет; Ниво на концентрация и разпределяемост на вниманието; Степен на креативност (творчески способности); Интереси на базата на предпочитания към тип работа; Информация за любими предмети, предпочитана професия и професия на родителите; Равнище на общите способности.

3.2. Методология

Методиката на проучването е разработена от квалифицирани психолози, педагози и кариерни консултанти. Те подбраха и разработиха съответния инструментариум за психологическо изследване на учениците и изготвянето на анкетните карти за децата и родителите. Психологическите инструменти са съобразени с възрастта на изследваните деца.

Методиката включва следните стъпки:

- подбор на подходящ инструментариум от тестове и въпросници за интереси, чрез които да се изследват познавателните процеси - внимание и памет, да се отчетат общите способности за развитие и креативността, интересите, които детето проявява към съответна научна и/или професионална сфера;
- разработване на въпросник за полустандартизирано интервю (Приложение 2) с учениците относно предпочитания към учебни предмети и различни професии, информираност по отношение на видовете учебни заведения и възможностите, които те предоставят за продължаване на образованието;
- разработка на въпросник за полустандартизирано интервю (Приложение 3) с родителите по отношение на нагласите им към бъдещата професия на техните деца и дали ще продължат образованието си след 8-ми клас;
- провеждане на психологическо изследване на учениците, изчисляване на резултатите и интерпретация;
- провеждане на полустандартизирано интервю с ученици;
- провеждане на полустандартизирано интервю с родители;
- статистическа обработка на данните от двете интервюта;
- изготвяне на обобщен доклад.

Психологическото изследване на учениците с помощта на психологически тестове, въпросници и интервюта имаше за цел да определи индивидуалните и базисни възможности за развитие в дадена професионална област. Изследването включваше проучване на индивидуалните качества на

учениците, определяне на подходящи професионални области, които ученикът трябва да има при избора на професия, базирайки се на своята мотивация и трайни интереси, анализ на стила на учене, ниво на кратковременна памет, разпределяемост и концентрация на вниманието, измерване на творческите способности и фината моторика, общите способности и нивото на интелигентност. Използвани бяха стандартизирани методики за учащи, съобразени със съответната възрастова група, в това число и компютърни.

Един от ключовите моменти в изследването бе проучване на интелигентността на учениците.

При избора на инструментариум, екипът от специалисти, се е водил от научното схващане, че под „интелект” се разбира комбинацията от два фактора – обща (флуидна интелигентност) и обща кристализирала интелигентност. Под „флуидна” се разбират предимно биологично детерминирани способности на човека, един вроден умствен потенциал, който обуславя успеха на извършваните дейности. В плана на логическите операции, флуидните способности обхващат всички видове взаимоотношения (част – цяло, откриване на сходство, причини – взаимовръзки, пространствени отношения).

Под „кристализирала” интелигентност се разбира онези способности, които се натрупват в следствие на образованието и социокултурните фактори (интереси, памет, внимание). Кристализираните способности се проявяват и се влияят от степента на образование, качеството на образователния процес, социалната среда, културалните особености.

Ето защо, за нуждите на психологическото изследване, „батерията” от тестове включваше измерване на познавателните процеси (кристализирала интелигентност) чрез тестове за памет, внимание, интереси към бъдеща професия и харесвани предмети – от една страна и тест за общи способности.

Тестът на Рейвън (Приложение 11) е от тази категория тестове, които измерва флуидната интелигентност. Той е символен (прогресивни матрици), свободен от културни влияния тест и резултатите не се влияят от степента на владеене на езика, социалната среда, в която живеят и се обучават децата.

Свободният от културни влияния тест на Рейвън за деца, включва три серии всяка, от които съдържа 12 задачи, степенувани по трудност. В първата

серия задачата представлява фигурално пано, от което липсва част. Липсваща част трябва да се открие от посочени 6 възможни фигури. Във втората серия са посочени три фигури, четвъртата липсва. Тя трябва да бъде открита и посочена от 6 възможни фигури. В третата серия фигурите са 8, липсва 9 – тата, която трябва да бъде посочена от 6 възможни. Работи се за ограничено време. Броят на вярно посочените фигури представляват т.нар. „суров бал”, който се отнася към съответното ниво на интелигентност. При този тест се отчита високо ниво на обективност, тъй като обработката на резултатите се извършва посредством ключ за верните отговори и не се влияе от субективната оценка, на провеждащия изследването.

Тестът показва нивото на общата способност на лицето за извличане на взаимовръзки и отношения, което е една относително постоянна характеристика на индивида и има отношение към различни области като пространствена, социална, числена, езикова.

Друго съществено предимство на този тест е, че показва какви са в действителност способностите на ученика, без да се влияе от успеха му в училище. Чрез резултатите от този тест, учителите ще могат да сравнят степента на съвпадение между нивото на общите способности и успеваемостта в училище. Ще могат да се вземат нужните мерки, където има висок успех по теста, а ниска успеваемост в училище – това е сигурен признак, че причината за неуспехите в училище не се дължи на липса на способности и заложби у детето. Може да бъде изследвана също така и степен на научаемост и способност за учене (ако едно дете, което е в 5-ти клас, през следващата учебна година постигне по-висок личен резултат, в сравнение с предходната, това означава, че е налице добра степен на научаемост и възможности за учене).

За изследване на **кратковременната памет** бяха избрани набор от картинки, символи, знаци и цифри за учениците от 5-ти и 6-ти клас (Приложение 7) и имена на държави за учениците от 7-ми и 8-ми клас (Приложение 8). Максималният резултат в ниската възрастова група бе 16 точки, а във високата – 20 точки. Нивото на кратковременна памет се определя в пет нива – съответно: слабо, незадоволително, средно, добро и отлично.

За изследване на концентрация и разпознаваемост на вниманието бяха използвани преплетени линии по Платонов за учениците от 5 – ти и 6 –ти клас (Приложение 1) и комбинация от цифри и букви за учениците от 7 - ми и 8 – ми клас (Приложение 2). В зависимост от резултатите, нивото на концентрация и разпознаваемост на внимание се структурира в пет нива: слабо, незадоволително, средно, добро и отлично.

Творческите способности (креативността) и фината моторика се измерваха с рисувателни тестове (Приложение 9 и Приложение 10). За учениците от 5 и 6 ти клас, задачата беше да се свържат точки, които да образуват фигура, която е зададена в образец. Тестът включва четири фигури като успеваемостта се определя от точността, прецизността и чистотата на възпроизведените фигури. Максималният брой точки, които се получават при отлично изпълнение е 8 точки. За учениците от 7 и 8 ми клас задачата включва довършване на фигури по зададено начало. Изискването е с един и същ започнат символ да се направят три различни, разпознаваеми неща. Максималният брой точки, които се получават при това задание е 30, като се отчита дали нарисуваното е разпознаваемо, обогатено ли е със символи и елементи, които го усложняват, прецизно ли е изпълнено, има ли творчески и елемент на изобретателност в нарисуваното. Степените, към които се съотнасят получените резултати са: ниска, средна, висока и много висока степен на креативност.

Регистрирането на интересите чрез отчитане на предпочитанията към различните типове работа (методична, техническа, творческа, ръководна, социална и т.н.), се извърши чрез въпросници (Приложение 3 и Приложение 4).

Всички крайни резултати, съответните степени където попада ученикът, както и обобщените резултати от полустандартизираното интервю по отношение избора на бъдеща професия и отчитане на нагласите за продължаване на образованието, са отразени в индивидуален профил за всеки ученик. Този профил дава информация за способностите на децата, нивото на развитие на познавателните процеси, творческите заложби и бъдеща ориентация в сферата на професиите. Това е от изключителна важност за нуждите на професионалното консултиране и ориентиране на учениците и би трябвало да се използва от учителите – кариерни консултанти.

Целевата група включва 808 ученика и техните родители.

3.3. Инструментариум

- Тест за изследване на вниманието (Приложение 1);
- Тест изследване на вниманието (Приложение 2);
- Въпросник (анкетната карта) за ученици (Приложение 3), която съдържа 16 айтема. Във всяка анкета се съдържат данни за името на ученика, неговата възраст, клас и училище, а при родителите – име, пол, възраст. От този факт става ясно, че интервюто не е с анонимен характер и заявената информация има съответен адресат;
- Въпросник (анкетна карта) за родители (Приложение 4), която съдържа 9 въпроса. Основните айтеми, по които се иска информация от родителите са въпроси, свързани с : професия, към която се е насочило вече детето; подходяща професия според мнението на родителя; неподходяща, неприемлива (според родителя) професия; професия, която родителят мечтае детето да упражнява в бъдеще. На тези въпроси родителите могат да дават свободни отговори и да посочват повече от една професия, както и да ги ранжират според степента на предпочитание. Включени са въпроси, които се отнасят до степента на информираност по отношение на : видовете училища, където може да се продължи образованието; информация за професиите и каква възможност за трудова реализация дават; дали детето ще продължи образованието си и под каква форма; условията за прием; кой влияе върху избора на професия;
- Въпросник за изследване на интересите на база предпочитания към различни области на знание и практическа дейност (Приложение 5);
- Въпросник за изследване на интереси на база предпочитания към тип работа (Приложение 6);
- Тест за изследване на паметта (Приложение 7);
- Тест за изследване на паметта (Приложение 8);
- Тест за изследване на креативността (Приложение 9);
- Тест за изследване на креативността (Приложение 10);

- Тест на Рейвън (Приложение 11).

Целенасочено е търсена аналогия между информацията, която родителите дават за децата си и тази, която самите деца предоставят. По този начин би могло да се проследи, какви са най-често предпочитаните професии от учениците и има ли съвпадение между избора на двете поколения – ученици и родители. Какви са лостовете, които влияят при избора на бъдеща професия и доколко родителите са важен елемент от този процес, съпоставени с учителите, приятелите, медиите, улицата и др. Каква е картината на очакваното продължение или съответно – отпадане, от училищната образователна система и имат ли вече алтернативните форми(квалификационни курсове, дистанционно обучение) достатъчна популярност сред деца и родители.

4. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Анализът на резултатите следва логическата последователност на заданието.

4.1. Психологическо изследване с ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училищната образователна система

В тестването бяха включени 808 ученика. Средно статистически всичките са се справили с тестовете за постижение около средното ниво. Това говори, че инструментариумът е подбран адекватно и съответства на възрастовите особености на децата. Почти не се наблюдават ученици с лоши и незадоволителни резултати по всички тестове. Напротив – около 20% от всички изследвани лица, имат отлични резултати. Допускаме, че тези резултати се дължат и на факта, че в по-голямата си част тестовете бяха невербални. Там, където задачите изискваха писмени отговори като цяло се наблюдава много ниско ниво на грамотност. Учениците се затрудняваха при разбиране на инструкциите, даване на писмен отговор (особено на въпросите, свързани с избор на професия, училище, аргументация на избора). Във връзка с тези резултати, може да се направи извод, че учениците имат необходимия потенциал, който се изисква, за да продължат образованието си и успешно да усвояват избраната професия. Проблемът е в изключително ниската степен на владеене на български език и способността да се изразяват адекватно, както

устно, така и писмено. Трябва да се работи за компенсиране на този дефицит чрез използване на алтернативни форми на обучение по езика (театрализирани дейности, чрез използване на музика, танц, фолклорни и други елементи в обучението).

Като цяло, прави впечатление, че средните резултати по теста на Рейвън (за общи способности) са по-високи, отколкото общата успеваемост по останалите тестове (памет, внимание, творчески способности). От този факт може да се направи извод, че децата имат по-висока степен на флуидна интелигентност (независеща от социокултурни фактори – среда, качество на обучение) и по-ниска успеваемост по тестове, които кореспондират със социалния опит, качеството на обучение, средата, в която живеят и се обучават). Това означава, че децата от целевата група имат потенциал за развитие, но трябва да се работи целенасочено и системно за справяне със затрудненията, свързани с учене и усвояване на преподавания материал.

Вероятно е необходимо да се търси специфичен подход и да се разработи програма, която да позволи да се развие иначе неличния потенциал.

Предвид индивидуалната наосоченост на изследването не са търсени целенасочено статистически значими зависимости между отделните резултати по тестовете и например – избраната професионална сфера, както и не е търсена корелация между резултатите по теста за памет и внимание с резултатите по теста за креативност. Така избраният инструментариум, дава възможност за изследване на различни подобни зависимости (например: има ли зависимост между резултатите по теста за творчески способности и избора на професия, която изисква творческо мислене и нагласи; как се влияят резултатите от теста за общи способности от училищния успех и т.н.).

4.2. Провеждане на индивидуални интервюта с ученици от 5-ти до 8-ми клас, застрашени от отпадане от училищната образователна система и техните родители

Резултатите от анкетирането на учениците и родителите са интересни от гледна точка на взаимоотношенията дете – родител в контекста на избор на професия и бъдеща професионална реализация.

Ето какви са основните предпочитания на родителите за бъдещите професии на техните деца:

- Готвач (109), сервитьор (69), барман (33) от сферата на туризма;
- Шофьор (100) и строител (45);
- от професиите, които изискват по – висока степен на образование, предпочитаните професии са: лекар (76), учител (59), медицинска сестра (26), компютърен специалист (36), полицаи (53).

Част от родителите (особено на по-малките ученици от 5-ти и 6-ти клас) споделят, че още не са говорили и мислили по въпроса, а други смятат, че изборът на детето им е важен и те ще го подкрепят. Би могло да се смята, че тези данни до известна степен показват недостатъчната ангажираност на родителите към процесите на образование и професионален избор на техните деца.

При индивидуалното интервю, проведено с учениците имаше аналогични въпроси с оглед проследяване на съвпаденията и разминаванията в мнението на двете поколения.

Основните предпочитания на децата и професиите, които те харесват и мечтаят да упражняват са следните:

- фризьорка (152), сервитьор (113), спортист (38), футболист (55);
- от професиите, изискващи по-висока квалификация като предпочитани се посочват: лекар (120), полицаи (105), учител (82), дизайнер (30), компютърен специалист (22);
- други предпочитани професии са: строител (91), тракторист (71), певец, музикант (65), монтьор (45).

Посочват се и по - специфични и нетрадиционни за региона професии като: пилот, стюардеса, продуцент, професор, бодигард, астролог, художник. Тези отговори са доказателство за това, че децата не са ограничени в мечтите си по отношение на бъдещата си професия и обществото би следвало да направи необходимото онези от тях, които имат необходимия потенциал, упоритост, настойчивост и старание да постигнат тези свои мечти за професионална реализация.

От друга страна прави впечатление, че не особено популярни сред учениците са професиите на: социалния работник, инженера, икономиста. Това по наше мнение би могло да се дължи на непознаване специфичните особености на съответните професии поради липса на лични впечатления, които децата натрупват в индивидуалния си опит.

От продължаващата съпоставка между резултатите от индивидуалните интервюта на деца и родители се вижда, че до голяма степен желанията на децата и тези на родителите им съвпадат. Също така прави впечатление, че в даден клас, училище или район са по-популярни и желани едни професии, а другаде – други. Има известна приемственост между професиите, които родителите упражняват и това, което децата посочват като желана професия (например: детето на родител, който работи в строителството, често избират тази професия за желана в бъдеще), но има и значителни разминавания.

От данните обаче личи също, че както децата, така и техните родители, не познават много и разнообразни професии (особено по-съвременни, за които има търсене на пазара на труда, но няма информация за тях в училище. Например: специалист продажби по интернет; специалист маркетинг и реклама; програмист, социален работник, социален асистент и др.).

Макар и не голям процент, но все пак са тревожни отговори, които децата дават за желана професия – „сводник“, „патрон на сводниците“, „измамник“. Макар, че може да се допусне възможността децата, които са дали подобни отговори да се пошегували. Очевидно е, че тези социални явления се наблюдават от децата на територията на селището където живеят. Високият жизнен стандарт, който представителите на тези групи демонстрират, дава основание на децата да смятат, че това е добра възможност за житейска и трудова реализация. Липсата на социален опит, достатъчно информация и лостове за въздействие от страна на училището, общината и държавата като цяло са причина за тази преценка.

Каква професия мечтаете да упражнява Вашето дете?

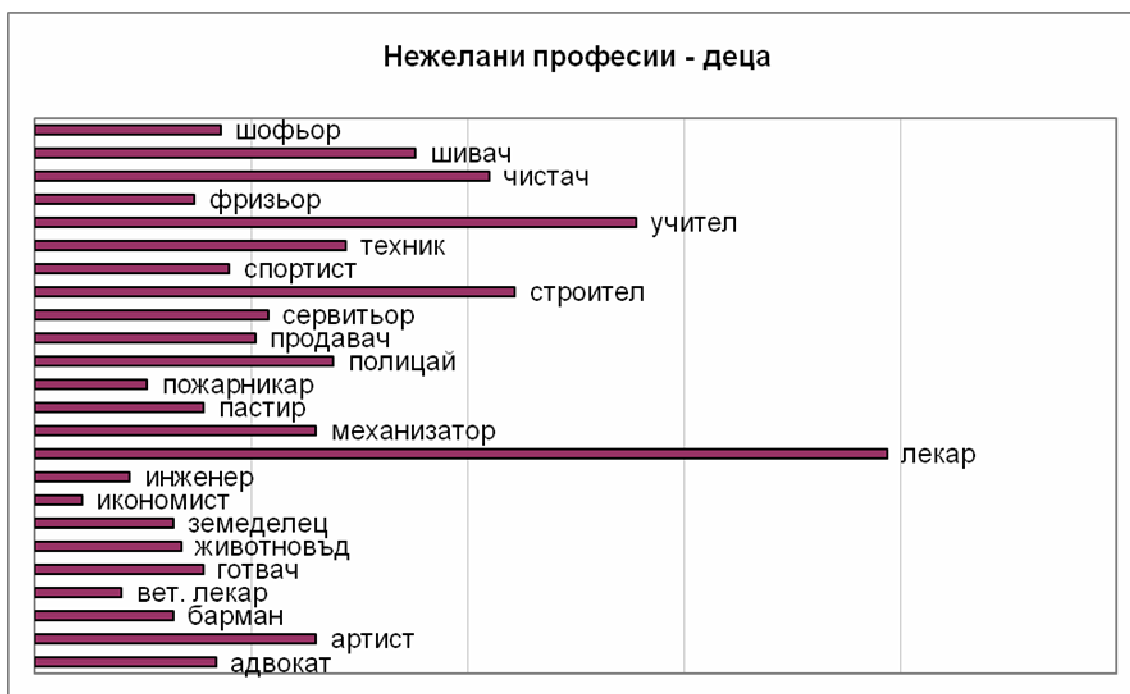

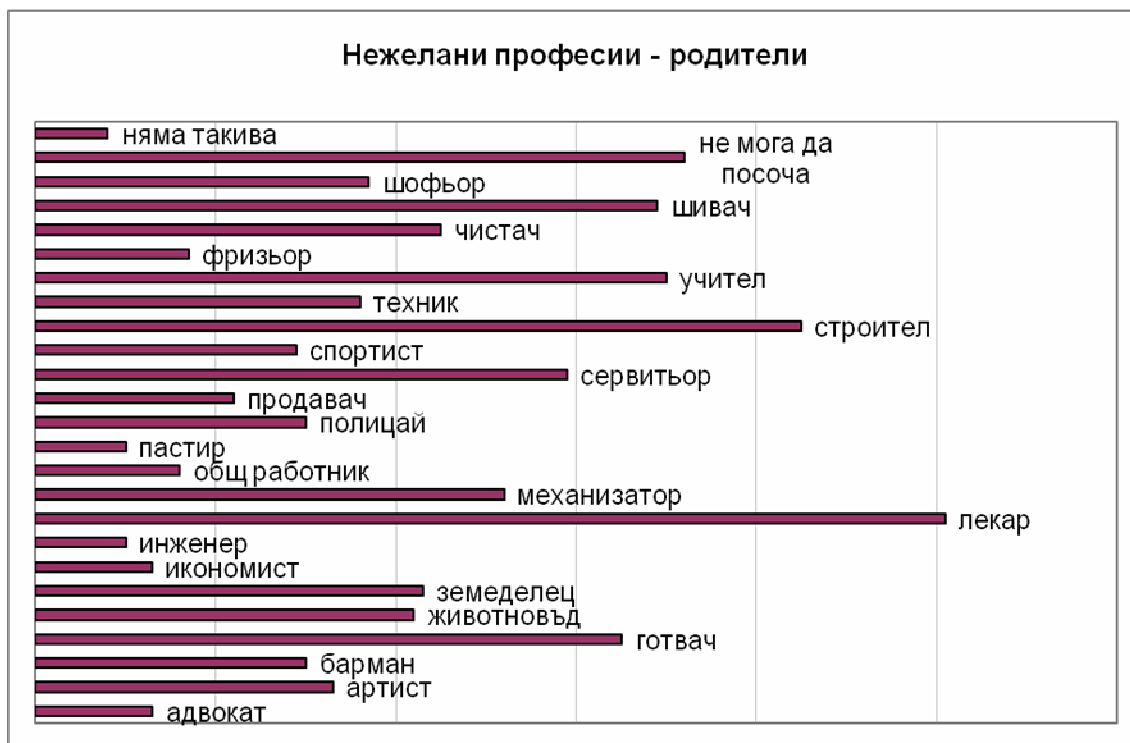
Аналогична е картината по отношение на нежелана професия или професия, която децата не биха избрали за своя професионална реализация. Тук до голяма степен също има съвпадение между мнението на децата и техните родители. Прави впечатление, че понятието «нежелана» често се интерпретира като «трудна», «високоотговорна», «изискваща много висока квалификация и последващо обучение», както и професии, които нямат много висок социален статус или изискващи тежък физически труд.

В тази категория «нежелана професия», децата посочват следните професии: лекар (156), учител (139), строител (111), шивач (88), чистач (78), полицай (69), сервитьор (54), продавач (49), шофьор (41), овчар, земеделец, дървосекач, тракторист.

Много често едни и същи професии попадат, както в категорията «харесвани», така също и в категорията «нежелани». Това би могло да се обясни с липса на достатъчна информация за професиите и възможностите, които се предлагат като развитие в дадената професионална сфера, както и субективно отношение на принципа «харесвам» - «не харесвам» в зависимост от това кой, от близкото социално обкръжение на детето, упражнява подобна професия.

В анкетата за родители се наблюдава определянето на дадена професия като «нежелана», съблюдавайки твърдението, че тези професии изискват много и продължително учене, както и последваща квалификация след първоначалното завършване на специалността. Ето защо професии като лекар, учител, юрист – попадат в графата «неодобрили» от страна на родителя за бъдеща професия на детето им . Родителите категорично не одобряват и професии, свързани с тежък физически труд и работа на открито. Приблизително една четвърт от анкетираните родители (20,5%) казват, че не искат да вземат решение и да правят избор от името на децата си. Те споделят, че детето само трябва да определи какво иска и какво не иска да работи. В отговорите на родителите има застъпени и нравствени категории като «да стане човек», «да не е безработен и лентяй», «да не е престъпник и крадец».

На въпроса «От какво се нуждае вашето дете, за да направи подходящ професионален избор?», в анкетата за родители бяха посочени 4 възможни отговора и един за свободно допълване. Няма изискване за броя на избираните отговори – родителите можеха да посочват повече от един, а при желание и всички отговори. Ето какви са отговорите на родителите и съответното им изражение в проценти:

1. Информация за училищата - 572 от родителите са дали такъв отговор, което представлява 70,88%
2. Информация за професиите – 483 от родителите са дали такъв отговор, което представлява 59,85%
3. Информация за намиране на работа – 315 от родителите са дали такъв отговор, което представлява 39,03%
4. Среци и разговори – 152 от родителите са посочили това, което представлява 18,84%
5. Едва 8 от родителите са посочили и други потребности, за да се ориентират децата им в избора си на бъдеща професия

Следващите два въпроса от анкетата за родители се отнасят до информацията относно дали ще продължи да учи детето им и към какъв тип

училище ще се насочи след завършване на 8 – ми клас. За нуждите на проекта тези въпроси са от висока степен на важност поради факта, че учениците от целевата група са определени като „заstraшени от отпадане от училищната образователна система” след завършване на основно образование.

1. Ще продължи да учи – 721 родители, което е 89,34%
2. Ще работи – 61 родители, което представлява 7,56%
3. Ще посещава квалификационен курс – 68 родители, което представлява 8,43%
4. Друго – 3 ма родители, които представляват 0,37% от всички интервюирани родители

Ето и отговорите относно избора на тип учебно заведение:

1. Средно общообразователно училище – 305 родители са посочили като възможен избор за децата си този вид училище, което представлява 37,79%
2. Професионално училище – 494 родители, 61,21%
3. Спортно училище – 48 родители са посочили като възможност, това представлява 5,39%
4. Училище по изкуствата – такъв избор е направен от 27 – ма родители, а процентовото съотношение спрямо всички интервюирани е 3,35%

На въпроса „Кой влияе на детето при избора на професия”, отговорите се подреждат по следния начин:

- Родители – 686, което е 85,01%
- Учители – 303, което е 37,55%
- Приятели – 218, което е 27,01%
- Медии – 47, което е 5,82%
- Други – 19, което е 2,35%

Очевидно е, че родителите имат най-силно влияние при избора на бъдеща професия. Това се потвърждава и от анкетата, проведена с учениците. Децата често избират професията на родителите, продължават традицията в семейството, влияят се от мнението на родителите си, по-големи братя, сестри,

братовчеди, други роднини и в много по-малка степен от това на учителите, приятелите, медиите.

Анализът на резултатите от аналогичната анкета, проведена с учениците ни дава допълнение към резултатите от интервюто, проведено с родителите.

Ето какви са отговорите на учениците на въпроса „Помагат ли ви родителите при избора на професия?“

674 ученици са отговорили, че родителите влияят на избора им за бъдеща професия, само 117 смятат, че родителите нямат касателство.

За разлика от сериозното присъствие на родителското мнение, учителите нямат такова силно влияние при избора на професия – едва 336 от учениците смятат, че учителите влияят, а 455 от децата са на мнение, че учителите нямат голямо влияние. Този резултат очевидно е зависим от културните особености на изследваната група или от недостатъчната ангажираност на учителите в процеса на избор на професия. Последното е аргумент за необходимостта от реализиране на допълнителни дейности в училище, допринасящи за по-доброто професионално ориентиране. Вероятно след приключване на дейностите по проекта и работата на кариерните консултанти с учениците, това мнение ще се промени и децата ще свикнат да се консултират със своите учители и други специалисти по отношение на избора си за бъдеща професия. Би трябвало и информацията за институции и други източници, също да станат по-познати на учениците и да влияят при професионалното ориентиране.

На въпроса „Ще продължите ли образованието след осми клас“, процентното съотношение на учениците, които отговарят с „да“ е в съответствие с това, което отговарят и родителите по въпроса.

- 494 от учениците възнамеряват да продължат образованието си ;
- 173 смятат да работят, което представлява 21,44%. Този резултат е сравнително окуражителен, защото повече от половината от изследваните ученици искат и възнамеряват да продължат да се обучават сред осми клас;
- 135–ма, което представлява 16,73% смятат да завършат квалификационен курс, което е също форма на повишаване на професионалната квалификация и степента на образование;

- 20 от учениците посочват „друго“, те представляват 2,48 % от общия брой на интервюираните ученици.

Тревожен е фактът, че много от децата посочват като причина за непродължаването на образованието си, липсата на материални средства, безработица при родителите и бедност. Тази информация е притеснителна защото голяма част от тези ученици имат желание да учат, но осъзнават, че на този етап това не може да се осъществи.

За разлика от откровеността на децата, родителите в своите анкети не посочват открито, като единствена причина за спирането на децата от училище, липсата на финансови средства. Това може да означава, че родителите осъзнават необходимостта от образование за своите деца и не им харесва фактът, че поради липса на средства децата им няма да продължат образованието си.

Има сходство в отговорите на въпроса „Къде искате да продължите образованието си“ в анкетата за родители и тази за техните деца:

- 212 от учениците, които представляват 26,27 % от интервюираните са посочили, че ще продължат в средно общообразователно училище;
- 366 са избрали професионалните училища. Те са 45,35% ;
- 134 избират да продължат в спортно училище; 52-ма – в училища по изкуствата, а 51 посочват „други“ възможности (основно курсове).

Тези резултати съответстват и на свободните отговори, които учениците даваха по време на интервюто. Предвид ориентирането на по-голямата част към професии, които изискват обучение в професионално училище, е нормално и процентът на професионалните училища да е по-висок в сравнение с този на общообразователните. Сравнително по-малък брой ученици се насочват към професията на медика, юриста, инженера, компютърния специалист и по тази причина общото образование е един вид „загуба на време“. Не е за пренебрегване и фактът, че тези професии изискват висше образование и по-далечен „хоризонт“ на планиране, какъвто очевидно изследваните лица нямат.

Два от въпросите в анкетата за ученици, изискват информация относно познаването на условията за прием, предимствата и недостатъците на съответното училище, професиите, възможностите за продължаване на

образование”, както и: „от какво помощ имат нужда, за да направят своя избор”. Тъй като бяха възможни повече от един отговор, децата са посочвали почти всички възможности. Очертава се тенденция, че като цяло учениците имат информация относно възможностите да продължат образованието си (в най-голяма степен – 427 ученика, което е 52,91%), за професиите, специалностите и профилите – 382-ма ученика, което представлява 47,34 %; за условията на прием – 363-ма ученика или 44,98% и в най-ниска степен са запознати с предимствата и недостатъците на съответното училище – 253 ученика или 31,35%.

Като допълнителна помощ, която учениците определят като необходима, за да направят своя избор на професия е:

- информиране – 318 ученика, което представлява 39,41%;
- консултиране – 401 ученика или 49,69%;
- провеждане на срещи с представители на професията – 222 ученика, които представляват 27,51%;
- посещение на работни места – 219 ученика, които представляват 27,14 %
- 53 от учениците посочват необходимост от „друга помощ”.

Тези отговори показват, че всякаква информация и консултации, свързани с професионалното ориентиране и кариерното развитие на учениците, са необходими и дейностите по проекта наистина отговарят на една сериозна потребност.

Въпрос от изключителна важност в анкетата за ученици е „Какво Ви привлича в избраната от Вас професия”:

- Материалното възнаграждение – 386 ученика са посочили като най-важно основание;
- Контактите с хората – 331 ученика;
- Условията за работа - 292-ма ученика ги посочват като важни при избора на професия;
- 214 ученика отдават значение на това работата да им дава възможности за израстване в кариерата ;
- 149 от интервюираните посочват, че държат на творчеството в работата;
- 124 избират престижа и

- 104 избират тази професия защото чрез нея продължават семейните традиции.

5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Проектът, който Община Добричка изпълнява е в съзвучие с Националната програма за развитие на училищното образование и предучилищно възпитание и подготовка (2006 – 2015 година), а именно - развитието на една училищна мрежа и качествено образование, които са обвързани с изискванията на пазара на труда и социално-икономическите характеристики на региона. В документа е записано, че качеството на предоставяното образование трябва да е съобразено с:

- Обективните демографски процеси;
- Социално-икономическия профил и състоянието на пазара на труда;
- Общата визия за регионално развитие.

Една от тенденциите в ЕС е поставянето в приоритетна позиция на подобряване на качеството на професионалното образование в страните членки. Тези общи тенденции се изразяват във фокусиране на вниманието към: по-доброто приспособяване на общото и професионалното образование спрямо потребностите на пазара на труда; по-тясно сътрудничество между образователните институции и предприятията, за да се отговори адекватно на местните и регионални пазари на труда; усилена работа по квалифициране на учители, които да изпълняват ролята на кариерни консултанти в училища от отдалечени райони, където липсват специалисти в тази област; квалификации и разширен достъп до информационни технологии с оглед развитието на общественото знание и използването на глобалната мрежа от групи в неравностойно положение(които самостоятелно не могат да придобият такива знания); повишаване прозрачността на професионалните квалификации и по-добри условия за мобилност на обучаващите се.

От всичко изброено дотук още веднъж става ясно колко навременен, иновативен и в същото време – съобразен с традициите на българското образование, е настоящият проект.

Екипът, работил по провеждане на психологическото изследване с учениците и интервютата с родители и деца, застрашени от отпадане от училищната образователна система, си дава сметка за огромната работа, която трябва да се извърши в това поле от развитието на родното образование.

С изпълнение на дейностите по проекта се сложи началото на една сериозна, научнообоснована работа за успешното преодоляване на процесите, свързани с отпадането от училище. Големият брой на включени ученици и родители в проекта(1600), също е гаранция за устойчивостта на постигнатите резултати, както и за статистическа значимост на направените изводи и препоръки.

От проведените психологически изследвания с учениците и индивидуални интервюта с децата и техните родители, се очертават следните тенденции:

- Учениците на възраст от 5-ти до 8-ми клас се справят добре с тестове за общи способности(интелигентност), както и демонстрират средно и над средно ниво на развитие на познавателните процеси(внимание, памет). Имат добро развитие на творческите способности. Проявяват желание когато се работи с тях извън парадигмата на задължителния учебен процес. Инициативни са, любознателни и открити към предоставяната им информация и възможности да ползват консултации по въпроси относно бъдещото им професионално развитие.
- Прави впечатление, че всички задачи, които не изискват добро познаване на езика и писане, се изпълняват с лекота и при сравнително високи постижения за ограничено време. Това показва, че явления като: несправяне със задължителния учебен материал; апатия към определени инициативи и дейности в училище; липса на интерес към образованието като процес, по-скоро се дължат на ограниченото владение на българския език, а не на индивидуалните качества и възможности за развитие на учениците. Във връзка с това препоръчваме да се търсят форми (театрализиращи, карнавализиращи и други нетрадиционни прийоми) за допълнително изучаване на българския език и граматика.

- Друг извод, който се наложи след обработка на резултатите от индивидуалните интервюта, проведени с учениците и техните родители е, че в много малка степен се познават професиите, възможностите за кариерно развитие в съответните области. Няма достатъчно информация и за видовете училища; начина, по който се кандидатства, както и за възможностите за курсове, дистанционно обучение и други. Родители и деца боравят с изключително малък диапазон от професии и фактът, че едни и същи професии попадат в графата „предпочитана“ и „нежелана“, говори в потвърждение на това.
- Не се разчита на квалифицираната помощ на учители и други специалисти; не се отчита влиянието на медиите (във века на компютрите и информационните технологии) при избор на професия и бъдеща реализация. Липсва знание за информационни сайтове, институции и други възможности(извън училището и семейството) за информиране по темата за професиите.
- Бедността като пречка за продължаване на образованието след осми клас, е посочена от голям брой ученици като причина за прекратяване на образованието на този етап (основен). Това е тревожна тенденция, която в случай, че не се работи по тези факти, ще доведе до изключително тежки последици в бъдеще. (Например, прави впечатление, че бабите и дядовците на изследваните ученици, са с по-високо ниво на грамотност в сравнение с настоящите родители на децата. Ако тази тенденция продължи в геометрична прогресия, прогнозите биха били доста тревожни.)

Според екипа, осъществил изследването, трябва да се продължи работата в посока на информиране, консултиране и работа с родителите и децата по отношение на избора на бъдещото образование и професионална реализация. Доброто професионално ориентиране и избор на професия, които съответстват на възможностите и интересите на младите хора, са критерий за трайна трудова заетост и осмислена житейска реализация.

Данните, които се събраха след провеждане на настоящите изследвания и интервюта, биха могли да послужат за изготвянето на анализ, който да бъде използван при разработка на Програма за професионалното образование,

ориентиране и консултиране в селските училища, както на общинско ниво, така и в национален мащаб.

Екипът провел изследването изразява своите благодарности за покрепата, оказана от учителите, директорите на училища, както и на кметовете на населени места в Община Добричка, които оказаха необходимото съдействие за провеждане работата на терен.

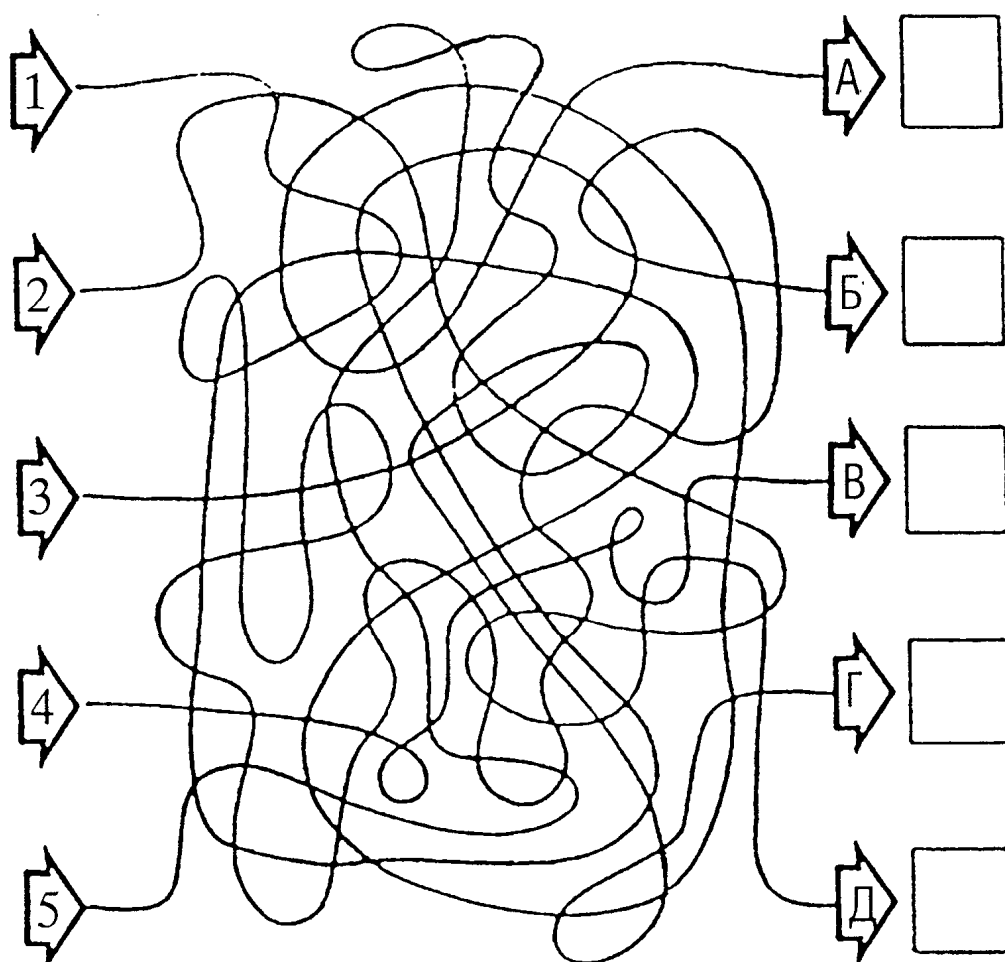
6. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

Тест за изследване на вниманието

Проследи всяка линия с очи и запиши в квадратчето след буквата, с която е означен краят ѝ цифрата, която е поставена в началото. Не проследявай с молив, химикалка или друг предмет.

За изпълнение на задачата разполагаш общо с 1.5 минути време.

Тест за изследване на вниманието

Изчисли общата сума, като замениш буквите със съответните им стойности.
Разполагаш с 1.5 минути време.

A=9, Б=3, В=7, Г=1, Д=5, Е=11.

Б	Г	А	Д	Е	В
Г	Б	Е	Г	Б	А
Б	Е	В	Д	Г	А

Анкетна карта №
за индивидуално интервю с ученици от 5-ти до 8-ми клас

Име на ученика (трите имена)

--

Възраст (навършени години)

--	--

Училище, клас

--

1. Посочете три учебни предмета, които харесвате най – много.

	1
	2
	3

2. Посочете три учебни предмета, които НЕ Ви харесват или са Ви най – трудни.

	1
	2
	3

3. Имате ли информация за различни професии?

Да	1
Не	2

4. Посочете три професии, които Ви харесват?

	1
	2
	3

5. Посочете три професии, които НЕ Ви харесват?

	1
	2
	3

6. Какъв/каква желаете да станете?

--

7. Каква професия Ви съветват да изберете Вашите родители? /възможно е повече от един отговор/

--

8. Какво ще правите след завършване на основно образование?

Ще продължа образованието си	1
Ще работя	2
Ще завърша квалификационен курс	3
Друго (какво?)	6

9. Къде искате да продължите образованието си?

Средно общообразователно училище	1
----------------------------------	---

Професионално училище	2
Спортно училище	3
Училище по изкуства	4
Друго (какво?)	6

10. Имате ли достатъчно информация за:

Условията за прием	да	не
Предимствата и недостатъците на съответното училище	да	не
Професиите, специалностите и профилите	да	не
Възможностите за продължаване на образованието	да	не

11. Имате ли роднини, близки, познати и приятели, които работят по избраната от Вас професия?

Да	1
Не	2

12. Изборът Ви на професия повлиян ли е от мнението на Вашите учители и контакта с тях?

Да	1
Не	2

13. Посочете професиите на Вашите родители?

14. Какво Ви привлича в избраната от Вас професия? (възможен е повече от един отговор)

Материалното възнаграждение	3
Контактите с хората	6
Възможностите за творческа работа	7
Възможностите за израстване в кариерата	8
Условията на работа	10
Престижа	11
Продължаването на семейните традиции	14

15. Помагат ли Ви родители при избора на професия?

Да	1
Не	

16. Каква помощ Ви е необходима при избора на професия ?

Консултиране	1
Информиране	2
Провеждане на срещи с работещи по професията	3
Посещения на работни места	4
Друго	5

Благодарим Ви за отделеното време!

Анкетна карта №

за индивидуално интервю с родители на ученици от 5-ти до 8-ми клас

Име на ученика (трите имена)

--

Възраст (навършени години)

--	--

Училище, клас

--

1. Към каква/и професия/и се е насочило Вашето дете?

	1
	2
	3

2. Посочете три професии, които смятате за подходящи за Вашето дете?

	1
	2
	3

3. Посочете три професии, които смятате за НЕПОДХОДЯЩИ за Вашето дете?

	1
	2
	3

4. Каква професия мечтаете да упражнява Вашето дете?

--	--

5. От какво се нуждае Вашето дете, за да направи подходящ професионален избор?

Информация за училищата	1
Информация за професиите	2
Информация за намиране на работа	3
Срещи и разговори	4
Друго (моля посочете)	6

6. Какво ще прави Вашето дете след завършване на осми клас?

Ще продължи да учи	1
Ще работи	2
Ще посещава квалификационен курс	3
Друго (моля посочете)	4

7. Къде искате да продължите образованието си детето Ви ?

Средно общообразователно училище	1
Професионално училище	2
Спортно училище	3
Училище по изкуства	4
Друго (какво?)	8

8. Имате ли достатъчно информация за:

Условията за прием	1
Предимства и недостатъци	3
Професиите, специалностите и профилите	5
Възможности за продължаване на образованието	6

9. Кой влияе на детето при избора на професия

Родители	1
Учители	3
Приятели	5
Медии	
Друго (кой?)	6

Попълва се от анкетъора

Пол:

мъж	1
жена	2

Възраст: (моля посочете)

--	--

Вашето име:

--

Благодарим Ви за отделеното време!

Интереси на базата на предпочитания към различни области на знание и практическа дейност

Предложените въпроси са свързани с предпочитанията ти към различни занимания. Предпочитания за вас отговор отбележете с „х“ в съответното поле.

- Ако заниманието за което става дума много ти харесва срещу съответния номер отбележи в колонката под „2“.
- Ако просто ти харесва отбележи в колонката под „1“.
- Ако не можеш да прецениш отбележи в колонката под „0“.
- Ако не ти харесва отбележи в колонката под „-1“.
- Ако изобщо не ти харесва отбележи в колонката под „-2“

Име, Фамилия Дата

Клас Училище.....

Град/Село

ОБИЧАШ ЛИ? ХАРЕСВА ЛИ ТИ?

		Изобщо не ми харесва	Не ми харесва	Не мога да преценя	Харесва ми	Много ми харесва
		-2	-1	0	1	2
1.	Да четеш занимателни книги по математика и физика.					
2.	Да четеш статии в научно-популярни списания, за постижения в областта на радиотехниката и телевизията.					
3.	Да четеш популярни технически вестници и списания.					
4.	Да четеш за открития в областта на химията, за живота и дейността на известни химици.					
5.	Да четеш книги и да гледаш филми за различни животни и растения.					
6.	Да четеш популярни статии и книги и да гледаш телевизионни програми, посветени на здравословни проблеми и постижения в областта на медицината.					
7.	Да четеш книги за исторически личности и събития.					
8.	Да четеш произведения на класиците на световната литература.					
9.	Да виждаш прекрасното в живота и да се стремиш да го пресъздадеш.					
10.	Да четеш книги и гледаш филми за взаимоотношенията между учители и ученици.					
11.	Да четеш статии и да гледаш телевизионни програми за различни видове транспортни средства и новости в тази област.					

12.	Да четеш книги и да гледаш филми за живота и работата на строителите.								
13.	Да четеш спортни вестници, списания, книги за спорта и известни спортисти.								
14.	Да четеш научно-популярна литература за открития в областта на математиката и физиката, за живота и дейността на известни физици и математици.								
15.	Да разчиташ радиосхеми.								
16.	Да гледаш предавания за технически новости.								
17.	Да правиш опити по химия.								
18.	Да изучаваш ботаника, зоология и биология.								
19.	Да изучаваш анатомия и физиология.								
20.	Да изучаваш историята на възникване на различни народности и общества.								
21.	Да четеш литературни анализи и критики.								
22.	Да обсъждаш филми, театрални постановки, художествени изложби.								
23.	Да обясняваш на съучениците си как да изпълняват учебните си задачи, ако те не могат да се справят самостоятелно.								
24.	Да участваш в кръжоци за изучаване на различни видове превозни средства.								
25.	Да се интересуваш от техниката, използвана в строителството.								
26.	Да ходиш на мач и други спортни състезания.								
27.	Да решаваш задачи по математика, да правиш опити по физика.								
28.	Да се запознаваш с устройството на електро и радиоприбори.								
29.	Да разчиташ технически чертежи и схеми.								
30.	Да приготвяш химически разтвори, да смесваш реактиви.								
31.	Да работиш на полето, в овощната градина, да се грижиш за растения и животни.								
32.	Да изучаваш причините за възникването на различни болести.								
33.	Да обсъждаш текущи политически събития в страната и чужбина.								
34.	Да рецитираш, пееш, да излизаш на сцена.								
35.	Да изучаваш чужди езици.								
36.	Да четеш книги на малки деца, да разказваш и да съчиняваш приказки.								
37.	Да четеш книги за устройството на превозните средства.								
38.	Да работиш на строителен обект.								
39.	Да участваш в спортни състезания.								

40.	Да се занимаваш в кръжок по математика и физика.								
41.	Да поправяш електроуреди, да отстраняваш повреди в електрическата мрежа.								
42.	Да сглобяваш и поправяш различни механизми (велосипед и др.)								
43.	Да участваш в кръжок по химимия или олимпиада по химия.								
44.	Да участваш в кръжок по биология или в олимпиада по биология.								
45.	Да се грижиш за болни.								
46.	Да посещаваш исторически музеи, да се запознаваш с паметници на културата, да участваш в археологически експедиции.								
47.	Писмено да излагаш своите мисли, наблюдения или да пишеш стихове.								
48.	Да разглеждаш картини, скулптури и други произведения на изкуството.								
49.	Работа изискваща по-голям такт, съдържаност, самообладание.								
50.	Да бъдеш в ролята на машинист, пилот, капитан на кораб.								
51.	Да изучаваш историята на строителното дело в България.								
52.	Да се занимаваш самостоятелно или организирано с предпочитан от теб спорт.								
53.	Да участваш в олимпиади по математика, физика.								
54.	Да сглобяваш и ремонтираш електрически прибори.								
55.	Да изработваш модели на самолети, кораби или други подобни конструкции.								
56.	Самостоятелно да извеждаш формули на физически реакции.								
57.	Да изучаваш с помощта на микроскоп живи тъкани и да наблюдаваш поведението на микроорганизмите.								
58.	Да четеш книги и да гледаш филми за лекари.								
59.	Да подготвяш съобщения по история, да участваш в исторически или археологически кръжок.								
60.	Да пишеш съчинения на свободна тема.								
61.	Да свириш на музикални инструменти, да рисуваш, да се занимаваш с дърворезба.								
62.	Да организираш занимания за по-малките и да им помагаш.								
63.	Да посещаваш изложби на стари и нови транспортни средства.								
64.	Да бъдеш в ролята на ръководител на строителна група.								
65.	Да участваш в спортна секция.								

Интереси на базата на предпочитания към тип работа

Този въпросник ще ти помогне да опознаеш по-добре своите интереси. На всеки въпрос отговори според собственото си мнение и предпочитание. Няма правилни и неправилни отговори. Времето за попълване на въпросника не е ограничено, но не отделяй твърде много време за обмисляне на отговорите. Към всеки въпрос има две квадратчета, съответстващи на положителен и отрицателен отговор. Избрания от теб отговор отбележи със знак „х”.

Име, Фамилия Дата

Клас Училище.....

Град/Село

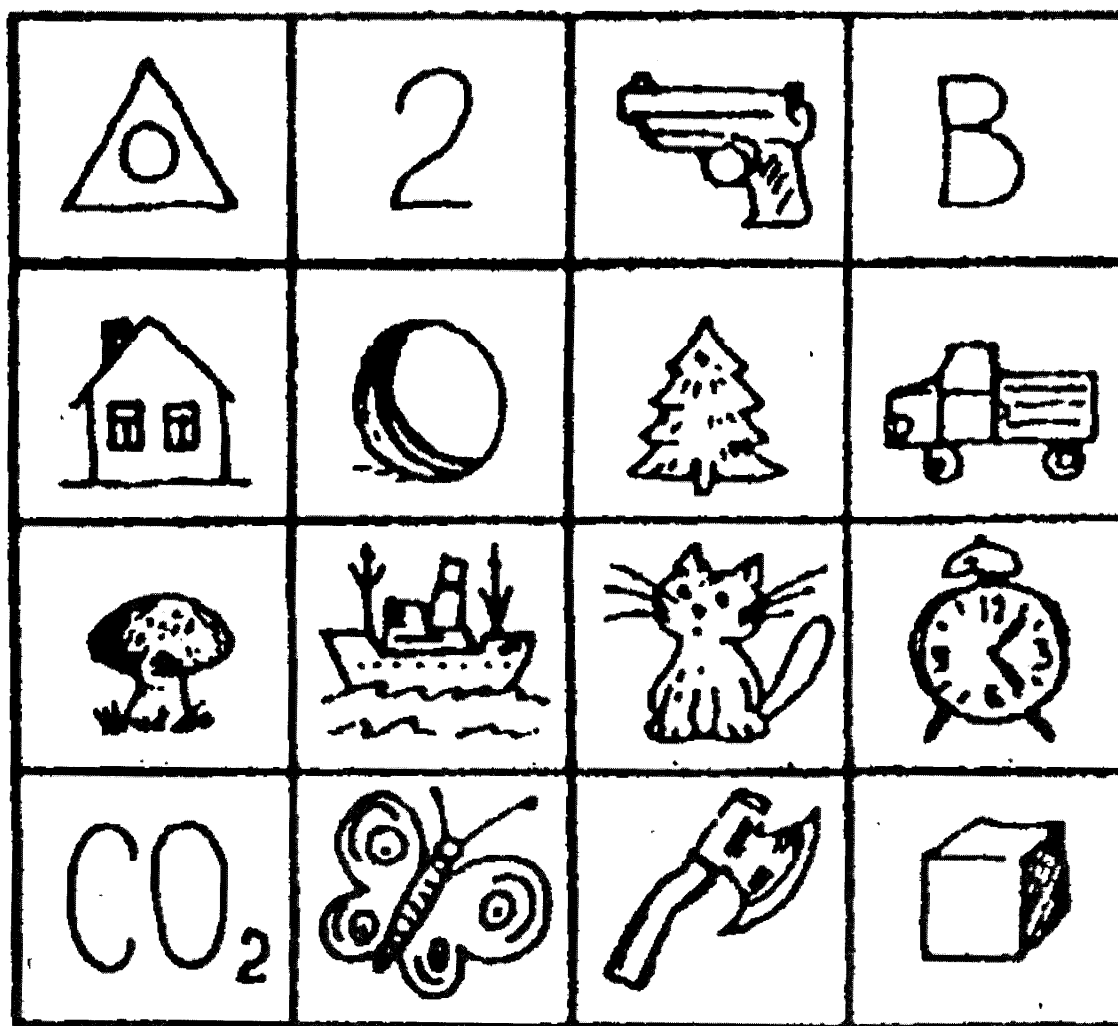

		Да	Не
1.	Харесва ли ти да работиш по една и съща задача продължителен период от време?	☐	☐
2.	Обичаш ли да конструираш различни неща и/или да ги поправяш?	☐	☐
3.	При решаване на някакъв проблем обикновено изясняваш ли си задълбочено различни въпроси?	☐	☐
4.	Предпочиташ ли да приключиш работата по дадена задача, преди да се заемеш със следващата?	☐	☐
5.	Харесва ли ти да ръководиш дейността на други хора?	☐	☐
6.	Би ли искал работата ти да предполага равномерно натоварване през целия ден?	☐	☐
7.	Обичаш ли дейности, свързани с изследване и измерване?	☐	☐
8.	Би ли искал да си отговорен(а) за организирането на дадена дейност и да определяш задачите на всеки от участниците в нея?	☐	☐
9.	Обичаш ли да помагаш на приятелите си да решават свои проблеми?	☐	☐
10.	Би ли искал да отговаряш за определена дейност и да следиш за всички подробности, свързани с цялостното и изпълнение?	☐	☐
11.	Обичаш ли книги и телевизионни програми по проблеми от научни области като астрономията и биологията?	☐	☐
12.	Обичаш ли да работиш с инструменти и машини?	☐	☐
13.	Обичаш ли да работиш по точни инструкции и предпочитания?	☐	☐
14.	Обичаш ли да решаваш проблеми като използваш свои идеи?	☐	☐
15.	Когато вършиш някаква работа, правиш ли това внимателно, стъпка по стъпка?	☐	☐
16.	Би ли искал работата ти да е свързана с управление, контрол, планиране на дейността на други хора?	☐	☐
17.	Обичаш ли да поемаш отговорност за различни дейности и да осигуряваш тяхното изпълнение?	☐	☐
18.	Обичаш ли да изпробваш различни начини за постигането на определена цел или за решаване на даден проблем?	☐	☐
19.	Би ли желал трудовата ти дейност да изисква работа с машини през целия ден?	☐	☐
20.	Би ли искал работата ти да е свързана с поддръжка на машини и съоръжения?	☐	☐
21.	Би ли искал да работиш в сферата на обслужването?	☐	☐
22.	Би ли искал в работата си винаги да знаеш какви са конкретните ти задължения?	☐	☐
23.	Би ли искал работата ти да е свързана с обслужване на хора през целия ден?	☐	☐
24.	Би ли искал работата ти да е свързана с извършване на математически изчисления в рамките на някаква техническа задача?	☐	☐
25.	Би ли искал да работиш в сферата на социалните грижи?	☐	☐

26.	Обичаш ли да работиш с ръцете си, когато вършиш такива неща като шиене, лепене на тапети, поправка на домакински електроуреди и др.?	☐	☐
27.	Обичаш ли да научаваш от книги и телевизионни програми как са изработени различни машини и какъв е принципът им на действие?	☐	☐
28.	Би ли искал дейността, която извършваш на работното си място да бъде постоянно проверявана и контролирана?	☐	☐
29.	Обичаш ли да помагаш на хора, когато са болни или в затруднение?	☐	☐
30.	Считаш ли, че е лесно да се работи или взаимодейства с хора?	☐	☐
31.	Обичаш ли да работиш с материали като дърво, камък, глина, метал или различни тъкани?	☐	☐
32.	Обичаш ли да си ангажиран в разнообразни дейности, които трябва да обмисляш?	☐	☐
33.	Бил(а) ли си някога ръководител на клуб, комитет, организация или отбор?	☐	☐
34.	Умееш ли да помагаш на хора, които са разтревожени или разстроени?	☐	☐
35.	Обичаш ли да работиш по установени правила?	☐	☐
36.	Обичаш ли да работиш с инструменти, уреди, апаратура?	☐	☐
37.	Предпочиташ ли да работиш с машини или предмети пред това да се занимаваш с хора?	☐	☐
38.	Предпочиташ ли да ръководиш група пред това да бъдеш просто нейн член?	☐	☐
39.	Извършваш ли някаква дейност за благотворителни организации, които помагат на хора с различни проблеми?	☐	☐
40.	Би ли искал да работиш по изследователски проекти?	☐	☐
41.	Би ли искал на работното си място да носиш отговорност за взетите от теб решения?	☐	☐
42.	Обикновено успяваш ли да накараш хората да изпълняват твои желания?	☐	☐
43.	Стремиш ли се да търсиш факти и доказателства, когато обмисляш начините за решаване на някакъв проблем?	☐	☐
44.	Обичаш ли да се грижиш за другите хора?	☐	☐
45.	Справяш ли се добре, когато трябва да изпълняваш поръчи, указания, нареждания?	☐	☐
46.	Би ли искал работата ти да е свързана с интервюиране на хора за техните мнения относно събития или явления?	☐	☐
47.	Би ли искал на работното си място сам(а) да решаваш как да организираш собствената си дейност?	☐	☐
48.	Би ли искал да работиш по проекти, които ти дават възможност да откриваш нови факти или да достигаш до нови идеи?	☐	☐
49.	Обичаш ли да работиш по една и съща задача, докато я изпълниш докрай?	☐	☐
50.	Обичаш ли занимания през свободното време, свързани със самостоятелна дейност, като изработване на модели, градинарство, копиране на снимки, модернизиране на стари мебели и др.?	☐	☐

Тест за изследване на паметта

По – надолу е показана таблица с образи. Твоята задача е за 20 секунди да запомниш колкото се може повече образи. След 20 секунди закрый таблицата и в празния макет по – надолу нарисуй или опиши с думи образите, които си запомнил.

Тест за изследване на паметта

Опитай за 1 минута да запомниш подредените по азбучен ред наименованията на държави. След това ги запиши в листа за отговори на следващата страница, където са дадени първети им букви в разбъркан ред.

Албания

Полша

Белгия

Русия

Германия

Словакия

Дания

Турция

Естония

Унгария

Заир

Финландия

Ирландия

Холандия

Люксембург

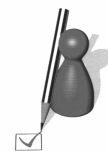
Чехия

Монако

Швеция

Норвегия

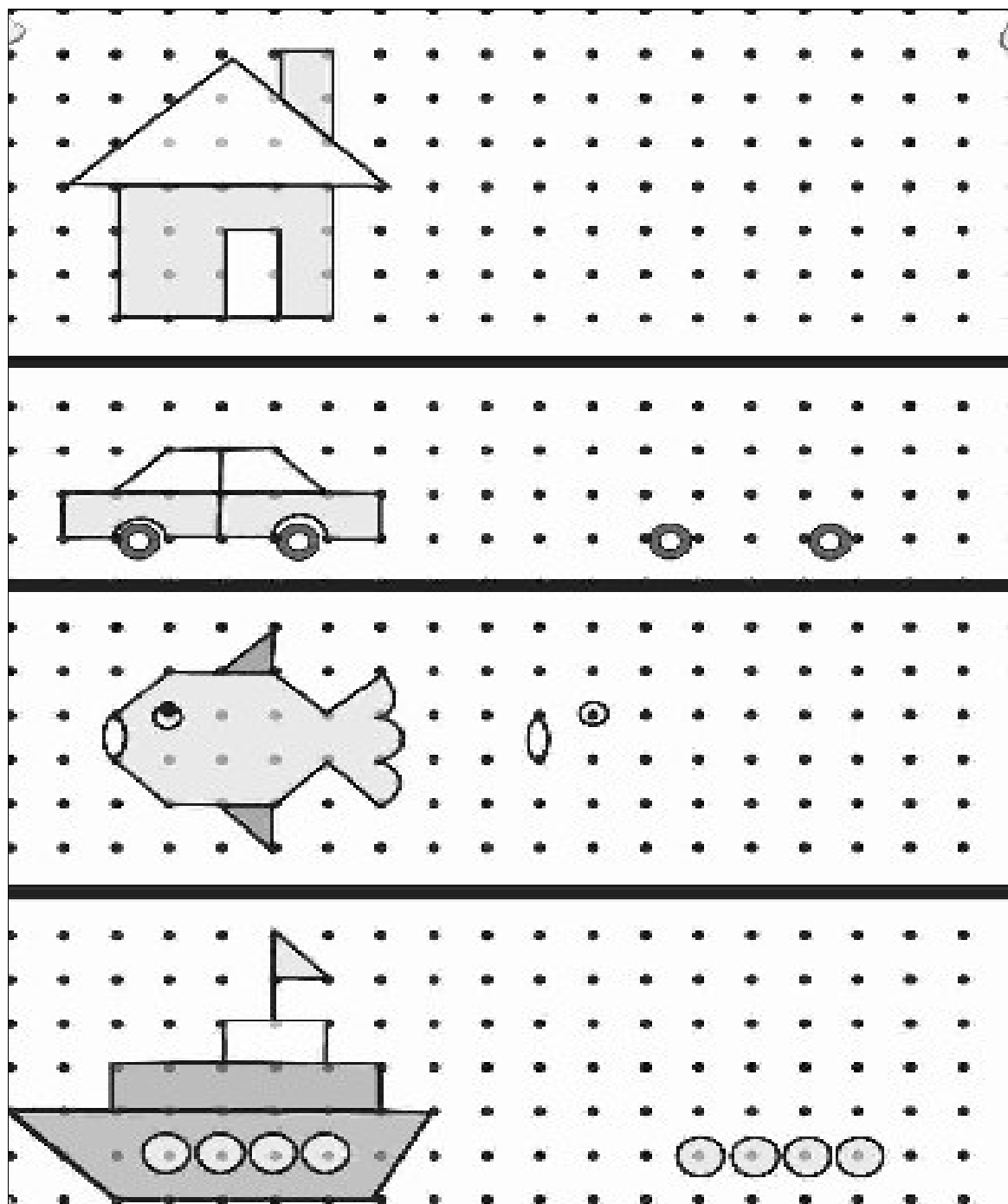
Япония

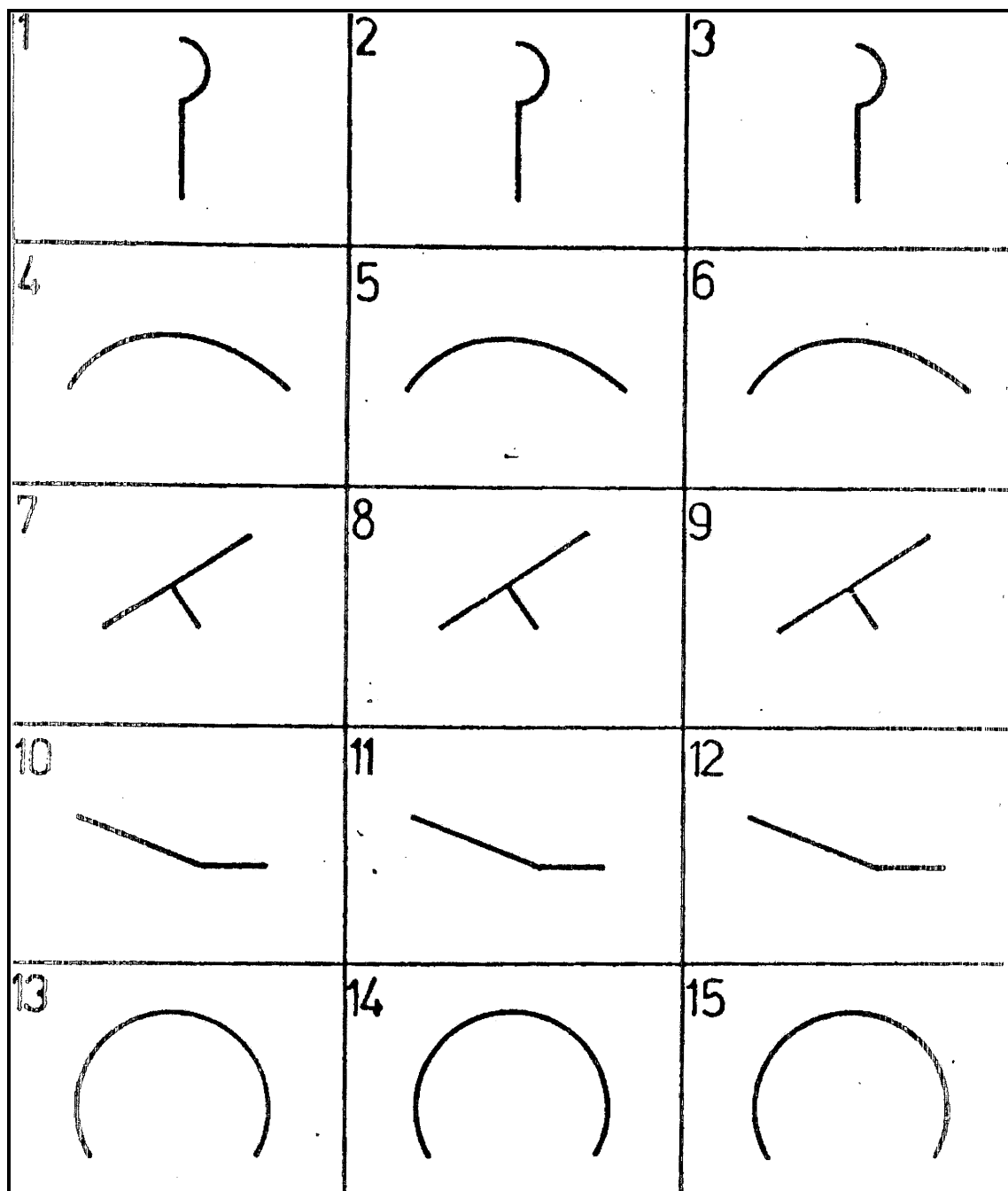
Ч	Л
Х	И
Т	Н
У	Г
Ш	Д
Ф	Я
Р	З
П	А
М	Е
С	Б

Въображение и представа

Опитай се да нарисуваш същите картинки, като гледаш примерите отляво.

Във всеки квадрат са поместени някакви линии, използвай ги като основа за отделна оригинална рисунка на нещо разпознаваемо. Можеш да използваш и различни цветове. Рисувай ясно, но бързо. Не се задълбочавай в детайли. Времето за работа е десет минути, за попълване на всички квадрати.

ТЕСТ

ЗА ОБЩИ СПОСОБНОСТИ

ЗА УЧЕНИЦИ ОТ СРЕДНА

УЧИЛИЩНА СТЕПЕН